

Radu PĂIUȘAN
(Universitatea de Vest
din Timișoara)

**Aspecte ale activității comuniste
în Banat (1945)**

Abstract: (*Aspects of Communist Activity in Banat (1945)*) The introduction of communism in Banat, which has become more pregnant since 1945, is closely linked with the establishment of communism in Bucharest, that is, with the seizure of the political power to make communities with the help of the Soviet occupation armies. The year 1945 started for Banat, in the plan of political decisions to deport a German to the Soviet Union and a series of demonstrations for the care was installed in a request for the government of the National Democratic Front. In 1945, the main tasks of the Central Committee of the Communist Party of the regional and county organization were: organizing the local level, creating parties and influencing the sale of the population. In Banat, during the time, the former mayors and notaries replaced the members or supporters of the FND, but, in the phase of doing so, the majority of the population remained faithful to the historical, parties "(the National Peasant Party and the National Liberal Party). Then, the Party The Romanian Communist is also involved in the implementation of the agrarian reform and in improving the supply of the population with products of first necessity. So, in 1945, it is possible to communicate in the otherwise intense Banat counties, which had a result of the Romanian Communist Party.

Keywords: *communist activity, Soviet occupation, democratic parties, government, Banat, 1945*

Rezumat: Introducerea comunismului în Banat, mai pregnantă începând cu anul 1945, este în strânsă legătură cu instalarea comunismului la București, adică cu apărarea puterii politice de către comuniști cu ajutorul armatei de ocupație sovietice. Anul 1945 a debutat pentru Banat, în plan politic prin decizia de deportare a germanilor în Uniunea Sovietică și printr-o serie de manifestații la care s-a cerut instalarea unui guvern al Frontului Național Democrat. În 1945, principalele sarcini trasate de Comitetul Central al Partidului Comunist ale organizațiilor regionale și județene erau: organizarea la nivel local, creșterea numărului membrilor de partid și a influenței sale asupra populației. În Banat s-a procedat, în același timp, la înlocuirea foștilor primari și notari cu membri sau simpatizanți ai F.N.D., dar, în pofida acestui fapt, majoritatea populației a rămas fidelă partidelor „istorice” (Partidul Național Tărănesc și Partidul Național Liberal). Apoi, Partidul Comunist Român s-a implicat, de asemenea în aplicarea reformei agrare și în ameliorarea aprovizionării populației cu produse de primă necesitate. Deci, în 1945, activitatea comunistă în județele bănățene, de altfel intensă, nu a avut rezultatele scontate de Partidul Comunist Român.

Cuvinte-cheie: *activitate comunistă, ocupație sovietică, partide democratice, guvernare, Banat, 1945*

Instaurarea comunismului în Banat, mai pregnant din 1945, este în strânsă legătură și precede instaurarea comunismului în București, adică apărarea puterii politice de către comuniști, cu sprijinul armatei de ocupație sovietică.

Se poate spune că Moscova a schimbat, prin forță, cursul istoriei românești, ca, de altfel, istoria întregului sud-est european.

Kremlinul a avut, în sprijin, și complicitatea locală a minorității comuniste. După o perioadă de tatonare, Moscova a profitat de conjunctura externă favorabilă și a reușit să impună, la 6 martie 1945, guvernul condus de dr. Petru Groza, care a durat până la 30 decembrie 1947.

Analiștii kremlinologi au avansat un model ce surprinde laturile esențiale ale cuceririi și menținerii puterii de către comuniști și cu asistența deplină a Moscovei, în toate țările Europei de Est după Al Doilea Război Mondial.

Faimosul istoric britanic Hugh Seton-Watson a surprins următoarele trăsături de bază ale implantării stalinismului la putere în țările din spatele „Cortinei de Fier” europene (Scurtu-Buzatu 1999, 491):

1. Suprimarea tuturor partidelor politice necontrolate direct ori deplin de comuniștii locali.

2. Tratarea ca trădătoare a atitudinii de admirație manifestată de unii cetățeni față de politica Occidentului ori a prieteniei cu cetățenii din țările apusene.

3. Obligația noilor guverne, impuse de Kremlin după 1944, de a face „côpii la indigo” după instituțiile și administrația Moscovei.

4. „Procesele” respective au fost declanșate și supravegheate numai de către persoane alese, educate și controlate, direct și exclusiv, de către sovietici.

5. De îndată ce ordinea politică, „de tip sovietic”, a fost impusă, s-a trecut la introducerea și aplicarea politicilor economice, sociale, culturale ori instituționale proprii U.R.S.S.-ului: colectivizarea, industrializarea rapidă, mobilizarea forței de muncă, etc.

Analizând acest model elaborat de istoricul englez, se poate spune că România, după ocuparea ei de către armata sovietică, a urmat, punct cu punct, acest model.

În ceea ce privește instalarea propriu-zisă a unui guvern procomunist, ea s-a îndeplinit în martie 1945, atunci când împuternicitul U.R.S.S., A.I. Vâșinski, „a ordonat Regelui Mihai să instaleze guvernul P. Groza”.

Numărul reprezentanților comuniști a sporit, în noul cabinet, astfel: Lucrețiu Pătrășcanu (Justiție); Gh. Gheorghiu-Dej (Comunicații); Teohari Georgescu (Interne); P. Constantinescu-Iași (Propagandă); C. Agiu (subsecretar de stat la Agricultură și Domenii); I.Gh. Maurer (subsecretar de stat la Comunicații) (Scurtu-Buzatu 1999, 492).

Ajunși la guvernare în număr mare, comuniștii s-au dovedit fideli în a executa planurile Moscovei. Astfel, principalele puncte ale programului lor „democratic” erau: prietenia cea mai sinceră și colaborarea, pe toate planurile, cu U.R.S.S.; aplicarea fidelă a prevederilor Convenției de Armistițiu; îndeplinirea reformei agrare; mobilizarea tuturor resurselor țării pentru susținerea efortului de război; schimbarea, după bunul plac, a autorităților locale, sub diverse pretexte; eliminarea, din viața politică, a liderilor P.N.Ț. și P.N.L. (Iuliu Maniu și C.I.C. Brătianu); arestarea și pedepsirea „criminalilor de război”, în frunte cu Ion Antonescu, etc (Scurtu-Buzatu 1999, 492).

De vreme ce din noul guvern fuseseră excluși reprezentanții „partidelor istorice”, Iuliu Maniu și C.I.C. Brătianu, și datorită ponderii mari a comuniștilor, se poate afirma

că Petru Groza a condus prima formațiune guvernamentală pro-comunistă din istoria României.

Situația din România, caracterizată prin amestecul brutal al U.R.S.S., a fost posibilă în condițiile în care S.U.A. și Marea Britanie, îndepărtându-se de principiile Chartei Atlanticului, au ajuns să împărtășească punctul de vedere al diplomației sovietice de a nu recunoaște cobeligeranța României în războiul împotriva Axei. În plus, la 10-11 octombrie 1944, Churchill și Stalin au realizat faimosul acord de delimitare a „sferelor de influență” în sud-estul Europei, acord potrivit căruia U.R.S.S. obținea o pondere de 90% în România, aliaților anglo-americani rezervându-li-se zece procente (Scurtu-Buzatu 1999, 492).

Din momentul în care s-a reușit acapararea puterii politice la nivel central, de către comuniști, aceștia s-au orientat, apoi, și spre teritoriu, pentru a-și întări pozițiile.

Anul 1945 a debutat, pentru Banat, în plan politic, sub auspicii nefaste. Conform deciziei Înalțului Comandament Sovietic și hotărârii Comitetului pentru Apărare al României nr. 716 din 16 decembrie 1944, în noaptea de 13/14 ianuarie 1945, autoritățile polițienești române au trecut la ridicarea tuturor cetățenilor de origine etnică germană din județul Timiș-Torontal, în vederea trimerii lor la muncă forțată în U.R.S.S. Bărbații între 18 și 45 de ani și femeile între 18 și 30 de ani au fost imbarcați în trenuri de marfă închise, sub paza trupelor sovietice ale N.K.V.D., și transportați în Gulagul sovietic [Dudaș (coord.) 2006, 242].

Fiecare persoană era obligată să aibă, asupra sa, hrană pentru 15 zile, lenjerie și îmbrăcăminte groasă. Din județ au fost deportate 37.113 persoane, foarte multe găsindu-și sfârșitul în îndepărtata Siberie [Dudaș (coord.) 2006, 242].

Până la data de 6 martie 1945, în județul Timiș-Torontal au avut loc demonstrații care solicitau un guvern al Frontului Național-Democrat. Astfel, la 12 februarie 1945, 35 000 de locuitori, mobilizați de comuniști, au demonstrat la Timișoara, iar pe 16 februarie 1945, mii de locuitori au manifestat la Lugoj (pe atunci, reședința județului Severin – *n.n.*), tot pentru aceleași „idealuri” [Dudaș (coord.) 2006, 243].

În luna martie 1945 s-a ținut un miting al Apărării Patriotice, în Piața Unirii din Timișoara, care anunța că a început campania „Totul pentru front, totul pentru victorie” (Mioc 2007, 27).

Momentul 6 martie 1945 a dus la o schimbare a strategiei comuniștilor față de cetățeni. Dacă, până la acea dată, partidul obișnuise să ridice masele de muncitori ori de câte ori era necesar, după acest moment, va insista ca aceștia să muncească pentru a crește producția, cu atât mai mult cu cât situația economică era tot mai dificilă și se răsfrângea asupra nivelului de trai al populației, în sens negativ.

După 1945, guvernul, printre altele, elogiază realizările care, spun ei, ar fi fost mai mari dacă nu ar exista activitatea opoziției, care pune piedici (A.N., S.J.T., fond *Comitetul Regional P.C.R. Banat (1944-1947)*, d. 11/1945, f. 4).

Principalele sarcini trasate de Comitetul Central al Partidului Comunist, organizațiilor regionale și județene, erau: organizarea în teritoriu, creșterea numărului

membrilor de partid și sporirea influenței în rândul maselor (A.N., S.J.T., fond *Comitetul Regional P.C.R. Banat (1944-1947)*, d. 1/1945, f. 6).

Într-un document de la începutul anului 1945 erau trasate toate sarcinile pe care partidul trebuia să le îndeplinească până la 8 martie 1945. Astfel, era necesară lărgirea comitetului județean, intensificarea producției în fabrici, creșterea numărului membrilor de partid odată cu lărgirea organizațiilor regionale, înființarea comitetelor de propagandă și a comitetelor cetățenești, organizarea grupelor de muncitori pentru a-i ajuta pe țărani la punerea în practică a reformei agrare și acordarea ajutoarelor pentru spitalele de răniți (A.N., S.J.T., fond *Comitetul Regional P.C.R. Banat (1944-1947)*, d. 1/1945, f. 18).

Numărul membrilor de partid a crescut, în județul Timiș-Torontal, de la 934, la 8 martie 1945, la 1903, la 1 mai 1945; dintre aceștia, la sate existau, la 8 martie 1945, 231 de membri, iar la 1 mai 1945, 615 membri, în timp ce la orașe erau 703 membri (8 martie 1945), respectiv 1288 membri (1 mai 1945) (A.N., S.J.T., fond *Comitetul Regional P.C.R. Banat (1944-1947)*, d. 11/1945, f. 59).

În 1945, membrii Comitetului Județean Timiș-Torontal erau:

Biroul cuprindea (Arhivele Naționale, Serviciul Județean Timiș (A.N., S.J.T., fond *Comitetul Regional P.C.R. Banat (1944-1947)*, d. 11/1945, f. 60):

- Pirău Ioan: căsătorit, cu 2 copii, de meserie tâmplar și de etnie român;
- Marci Margareta: căsătorită, cu un copil, muncitoare, de etnie maghiară;
- Leniș Victor: căsătorit, 2 copii, de meserie turnător, de etnie român;
- Budescu Ștefan: căsătorit, cu 2 copii, de meserie electrician, de etnie român;
- Fueru Constantin: căsătorit, un copil, impiegat C.F.R., de etnie român.

Membrii:

- Tripa Gheorghe: căsătorit, pantofar, de etnie român;
- Stanciu Emil: căsătorit, un copil, vopsitor, de etnie român;
- Crișan Gheorghe: necăsătorit, muncitor, de etnie română;
- Toth Emeric: căsătorit, un copil, vopsitor textile, de etnie maghiar;
- Voin Vladimir: căsătorit, 2 copii, frizer, de etnie sârb;
- Pricop Smaranda: căsătorită, 2 copii, casnică;
- Miloș Ioan: necăsătorit, tăbăcar, de etnie român.

Comitetul local a fost împărțit în două sectoare (A.N., S.J.T., fond *Comitetul Regional P.C.R. Banat (1944-1947)*, d. 11/1945, f. 61):

a. Biroul sectorului I:

- Gall Ioan: căsătorit, croitor, maghiar;
- Miloș Ioan: necăsătorit, tăbăcar, de etnie român;
- Ilieș Iosif: tăbăcar, român.

Membrii:

- Marton Iosif: căsătorit, cu 2 copii, electrician, maghiar;
- Simionescu Nicolae: căsătorit, muncitor;
- Delman Bella: necăsătorită, profesoară de gimnastică, evreică;
- Drăgan Petru: căsătorit, cu 2 copii, muncitor textile, român.

b. Biroul sectorului II:

- Crișan Gheorghe: necăsătorit, muncitor, român;
- Kun Tiberiu: căsătorit, funcționar, evreu;
- Jujac Ana: căsătorită, muncitoare, româncă.

Membrii:

- Drexler Ana: căsătorită, croitoreasă, evreică;
- Olariu Ioan: căsătorit, tâmplar, român;
- Löwinger Alexandru: căsătorit, funcționar, evreu;
- Ivanici Toma: căsătorit, cu 2 copii, mecanic, sârb;
- Basch Emeric: căsătorit, lăcătuș, evreu.

Un raport, din luna mai 1945, al Comitetului Județean Timiș-Torontal al Partidului Comunist din România prezenta o statistică a membrilor din fabrici, repartizați în 90 de celule. Conform documentelor de arhivă, celula reprezenta organizația primară a partidului. Ea era caracterizată ca fiind un grup de muncă în care „sunt selecționați tovarăși după nivelul politic și puterea de muncă”. Celula era condusă de un birou compus din 3, 5 sau 7 membri, cu un responsabil politic și organizații de masă, economice și militare (A.N., S.J.T., fond *Comitetul Regional P.C.R. Banat (1944-1947)*, d. 39/1945, f. 55).

Alte probleme pe care celula trebuia să le rezolve erau cele țărănești, cele de sindicat, problema organizării femeilor, a tineretului și probleme financiare.

Obligațiile celulei de partid erau:

- de a răspunde de bunul mers al partidului;
- de a se ocupa de ridicarea politică și morală a influenței partidului;
- de a se ocupa de relațiile între partid și guvern;
- reprezenta partidul în chestiuni de colaborare cu alte formațiuni politice;
- ajuta și îndruma membrii de partid (A.N., S.J.T., fond *Comitetul Regional P.C.R. Banat (1944-1947)*, d. 1/1945, f. 55).

Secretarul de cadre avea următoarele atribuții:

- selecționa membrii;
- aprecia munca fiecăruia;
- trimitea la școală elementele cele mai devotate;
- ancheta cazurile de indisciplină (A.N., S.J.T., fond *Comitetul Regional P.C.R. Banat (1944-1947)*, d. 1/1945, f. 57)

Secretarul educației politice și propagandei se ocupa cu:

- ridicarea nivelului politic al membrilor de partid;
- înarmarea membrilor cu argumente pentru a combate zvonurile „reacțiunii”;
- popularizează faptele guvernului;
- se ocupă cu școlile de cadre;
- face abonamente la ziare;
- răspândește broșuri și cărți;
- creează coruri și trupe de teatru (A.N., S.J.T., fond *Comitetul Regional P.C.R. Banat (1944-1947)*, d. 1/1945, f. 57).

Secretariatul organizațiilor de masă:

- lua contact cu organizațiile de masă, ca Frontul Plugarilor, Apărarea Patriotică sau Sindicate;

- membrii Partidului Comunist erau îndemnați să se evedențieze în cadrul organizațiilor de masă.

În luna mai a anului 1945, situația organizatorică a județului Timiș-Torontal se prezenta după cum urmează: în fabrici existau 90 de celule cu 2055 membri, la Primărie existau 17 celule, la Ambulanță – 15, la Cooperativă – 41, la Curtea de Apel – 4, la Politehnică – 11, la Facultatea de Științe – 6, la Liceul Industrial Israelit – 18, la Chestură – 12, iar în armată – 3 (A.N., S.J.T., fond *Comitetul Regional P.C.R. Banat (1944-1947)*, d. 1/1945, f. 82).

Sindicatele numărau, în 1945, conform datelor raportate, aproximativ 25000 de membri, în 344 de fabrici, cu o celulă compusă din 16 membri. U.T.C.-ul avea, în același an, 2200 de membri, Frontul Plugarilor avea 5600 membri, Apărarea Patriotică – 5300 membri, în timp ce Comitetele Cetățenești aveau 152 membri, iar Tineretul Progresist – 600 membri (A.N., S.J.T., fond *Comitetul Regional P.C.R. Banat (1944-1947)*, d. 1/1945, f. 83).

Prima dovadă de întărire a pozițiilor Partidului Comunist a fost înființarea, de către organizația Frontului Național Democrat (F.N.D.), a sucursalelor sale în toate localitățile în care nu existaseră până atunci și înlocuirea vechilor primari și notari. În Banat, această acțiune s-a desfășurat, cu precădere, la începutul anului 1945, iar procedura era foarte simplă. La indicațiile Comitetului Regional al Partidului Comunist, o parte a cetățenilor unei localități, membri sau simpatizanți ai F.N.D.-ului, se adunau în cadrul unei adunări generale și redactau un proces-verbal adresat prefectului de județ. În respectivul proces-verbal se arăta că s-au întrunit în mod democratic și au hotărât schimbarea vechilor organe de conducere, în speță primarul, viceprimarul și notarul localității respective. În locul acestora, propuneau – spre validare – noi primari și notari aleși din rândul Frontului Național Democrat, de obicei de la Frontul Plugarilor, în localitățile rurale, și de la Partidul Comunist din România, în localitățile urbane (A.N., S.J.T., fond *Comitetul Regional P.C.R. Banat (1944-1947)*, d. 13/1945, f. 4).

Uneori erau consemnate și motivele schimbării vechilor primari sau notari: pentru șovinism și sabotarea reformei agrare – primarul din Jimbolia; pentru că au fost „slugile lui Antonescu” și i-au persecutat pe locuitori – primarul și notarul comunei Parța; pentru speculă și sabotarea guvernului Groza – notarul comunei Sânpetru Nou; pentru că nu sunt democrați și sabotează lucrările agricole – primarul și subprimarul, casierul și agentul agricol al comunei Dragsina; pentru că este „legionar” și terorizează satul, împiedicând organizarea țăranilor – primarul comunei Șipet (A.N., S.J.T., fond *Comitetul Regional P.C.R. Banat (1944-1947)*, d. 1/1945, f. 83, 91, 173).

Uneori, câte un primar era schimbat și pe motive de sănătate – comuna Petroman (A.N., S.J.T., fond *Comitetul Regional P.C.R. Banat (1944-1947)*, d. 13/1945, f. 190).

Nu toți primarii numiți pe criterii politice, în anul 1945, au avut mari realizări; prin urmare, au fost schimbați în perioada următoare.

Creșterea numărului de membri de partid, sarcină trasată de Comitetul Central organizațiilor regionale și județene, arată ca impetuos necesară, deoarece Partidul Comunist din România a făcut, practic peste noapte, saltul din postura de partid aflat de 20 de ani în ilegalitate, în cea de partid de guvernământ, iar guvernarea era menită să fie una lungă (Tănase 1998, 46).

Deși Partidul Comunist se dorea a fi considerat un partid democrat, de fapt urmărea să controleze toate sferele vieții politice, sociale și economice, acest lucru nu era posibil decât dacă avea activiști cât mai numeroși în teritoriu. Prin urmare, rândurile partidului au început să crească constant. Cei care s-au înscris primii au fost oportuniștii, prizonierii de război, unii membri ai minorităților naționale și elemente compromise ale vechiului regim (Onișoru 1998, 171).

Majoritatea populației a rămas, însă, fidelă vechilor partide politice istorice. Astfel, împotriva noului guvern circulau, încă din 1945, diferite catrene, ca, de exemplu: „Sus Groza și Pătrășcanu, în spânzurătoare/Jos Maniu și Brătianu, să tragă de sfori”. Cel mai concludent catren este următorul: „Tatăl nostru care ești în Moscova/Prăbușească-se împărăția ta/Facă-se voia ta/Precum în Germania/Așa și-n Rusia/Pâinea noastră cea de un sfert pe săptămână/ Dă-ne-o nouă astăzi și-n fiecare zi/Și ne iartă nouă condițiile de armistițiu/Precum și noi iertăm jafurile voastre/Și nu ne duce pe noi în ispită/De a mai trece odată Nistrul/Și ne izbăvește de prietenia cu Rusia Sovietică” (Onișoru 1998, 143).

În octombrie 1945, Partidul Comunist din România a atins, în întreaga țară, cifra de 256.863 de membri (Tănase 1998, 48).

În regiunea Banat, dinamica Partidului Comunist din România (devenit, în octombrie 1945, Partidul Comunist Român) a respectat modelul întregii țări. Astfel, dacă în ilegalitate, partidul avea aproximativ 40 de membri, în fruntea lor aflându-se Leonte Silaghi, viitorul ministru al Apărării Naționale, până la 6 martie 1945 partidul și-a sporit rândurile cu încă 438 de noi membri: 59 proveniți din contingentul „7 noiembrie 1944”, 228 din contingentul „Stalin”, iar 151 din contingentul „Lenin”. După 6 martie 1945, adeziunile au fost tot mai numeroase: 8 martie 1945 – 541 de noi membri; 1 mai 1945 – 1881 de noi membri; 1 iulie 1945 – 2474 de noi membri (Onișoru 1996, 119).

Aceste cifre nu au mulțumit conducerea Partidului Comunist, Comitetul Central insistând mereu și atrăgând atenția filialelor regionale și județene că rândurile partidului trebuiau să sporească, datorită creșterii sarcinilor guvernului (A.N., S.J.T., fond *Comitetul Regional P.C.R. Banat (1944-1947)*, d. 5/1945, f. 75).

În luna decembrie 1945, Comitetul Județean P.C.R. Timiș-Torontal se scuza pentru neîndeplinirea planului ce i-a fost trasat; în fapt, rândurile partidului crescuseră cu doar 1130 de noi membri (A.N., S.J.T., fond *Comitetul Regional P.C.R. Banat (1944-1947)*, d. 1/1945, f. 128).

Cu toate că nu s-a conformat planificării, totuși creșterea numărului membrilor de partid în Banat, în anul 1945, a fost semnificativă. În luna aprilie 1945 existau: în județul Timiș-Torontal – 2890 membri; în județul Arad – 935 membri; în județul Caraș – 909 membri; în județul Severin – 269 membri (A.N., S.J.T., fond *Comitetul Regional P.C.R. Banat (1944-1947)*, d. 1/1945, f. 257).

În total, în Banat existau, în luna aprilie 1945, 5003 membri de partid.

În luna mai 1945, situația stătea astfel: în județul Timiș-Torontal – 3337 membri; în județul Arad – 1275 membri; în județul Caraș – 1052 membri; în județul Severin – 513 membri. În total, în Banat erau consemnați 6177 de membri ai Partidului Comunist (A.N., S.J.T., fond *Comitetul Regional P.C.R. Banat (1944-1947)*, d. 43/1945, f. 13).

În august 1945, Biroul Politic al celulei de partid a fost schimbat, noua sa componentă fiind următoarea:

- Ribicsek Otto – secretar politic;
- Philipp Margareta – secretar organizatoric;
- Brietman Mihai – responsabil cadre;
- Ungar Elena – responsabilă cu agitația și propaganda;
- Fischer Renée – responsabil cu organizațiile de masă (A.N., S.J.T., fond *Comitetul Regional P.C.R. Banat (1944-1947)*, d. 43/1945, f. 25).

În septembrie 1945, numărul membrilor de partid ajunge, în Banat, la 8025; dintre aceștia, 4778 au fost înregistrați la orașe, iar 3250 la sate. Pe naționalități: 2566 români, 2829 maghiari, 1298 evrei, 893 slavi, 361 germani și 81 alte naționalități. Pe categorii sociale existau: 3654 muncitori, 2107 țărani, 1223 mici meseriași și comercianți, 358 intelectuali, 678 funcționari și 8 militari. Pe sexe existau 6570 bărbați și 1458 femei (A.N., S.J.T., fond *Comitetul Regional P.C.R. Banat (1944-1947)*, d. 1/1945, f. 169).

În această statistică se poate observa numărul mare al membrilor de partid de origine etnică maghiară și evreiască și numărul mic al membrilor proveniți din rândul intelectualilor și militarilor. Cu toată creșterea numerică, raportat la numărul total al locuitorilor, partidul era slab reprezentat. De exemplu, în luna mai 1945, din cei 91.580 locuitori, doar 3458 erau membri de partid. Deci, 3,78% din totalul locuitorilor aparțineau Partidului Comunist. Pe teritoriul plaselor, din 40.786 de locuitori, Partidul Comunist avea circa 1917 membri, deci aproximativ 0,47%. Per total, se poate afirma că Partidul Comunist avea, în mai 1945, numai 4,25% din numărul de locuitori (A.N., S.J.T., fond *Comitetul Regional P.C.R. Banat (1944-1947)*, d. 1/1945, f. 169).

Cifrele pot să difere, datorită nesiguranței rapoartelor primite din provincii și a deselor neconcordanțe între ele. În continuare vom prezenta o statistică cu membrii de partid în anul 1945.

În municipiul Timișoara (A.N., S.J.T., fond *Comitetul Regional P.C.R. Banat (1944-1947)*, d. 39/1945, f. 116):

Ocupație	Români		Maghiari		Sârbi		Evrei		Germani		Diverși	
	B	F	B	F	B	F	B	F	B	F	B	F
Muncitori	759	87	567	237	88	22	159	29	121	30	5	3
Țărani	7	-	6	1	88	22	-	-	1	-	2	-
Mici burghezi	25	21	56	44	19	3	230	129	9	6	-	-
Intelectuali	37	1	3	1	4	-	67	23	3	1	2	-
Funcționari	107	15	30	21	18	1	202	61	2	5	-	-
Meseriași	10	-	10	11	5	-	43	18	-	-	-	-
Militari	6	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Studenti, elevi	26	1	1	1	2	-	37	7	-	-	-	-
Actori	1	-	2	1	-	-	5	2	-	-	-	-

B – bărbați

F – femei.

În comunele județului Timiș-Torontal (A.N., S.J.T., fond *Comitetul Regional P.C.R. Banat (1944-1947)*, d. 39/1945, f. 120):

Ocupație	Români		Maghiari		Sârbi		Evrei		Germani		Diverși	
	B	F	B	F	B	F	B	F	B	F	B	F
Muncitori	72	2	159	18	39	1	2	-	14	3	2	1
Țărani	283	21	590	102	289	10	1	-	41	4	-	-
Mici burghezi	22	1	54	6	25	1	6	2	13	2	1	-
Intelectuali	6	2	-	1	9	2	1	-	1	-	1	-
Funcționari	34	1	7	-	7	-	5	-	5	-	2	-
Meseriași	-	-	42	-	23	-	-	-	14	-	3	-
Militari	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Studenti, elevi	1	-	1	-	2	-	-	-	-	-	-	-
Actori	-	-	-	-	4	-	-	-	1	-	-	-

B – bărbați

F – femei.

Între 16-21 octombrie 1945 s-a desfășurat Conferința Națională a Partidului Comunist, unde Gheorghiu-Dej a ținut să sublinieze, din start, că „Partidul nostru a devenit principala forță politică care sprijină, cu hotărâre, regimul instaurat la 6 martie 1945 și guvernul de concentrare democratică a domnului Petru Groza” (Onișoru 1996, 119).

În continuare, au fost discutate principalele probleme cu care se confruntau comuniștii. Se considera că influența politică a partidului a ajuns în rândul păturilor

importante, iar creșterea ideologică și politică nu reușește să țină pasul cu creșterea partidului. Era vitală lichidarea diferențelor dintre influența politică și situația organizatorică a partidului. Alte probleme discutate au fost: întărirea organizatorică în rândul muncitorimii, al țăranilor și intelectualilor; atragerea femeilor în partid, controlul organelor de conducere și întărirea disciplinei. Obiectivul principal îl reprezenta câștigarea alegerilor parlamentare pentru pregătirea cărora Lucrețiu Pătrășcanu prevedea o campanie electorală, care să cuprindă „nu numai fiecare fabrică și atelier, ci și fiecare sat, fiecare cătun, fiecare birou” (Onișoru 1996, 120).

A fost aleasă o nouă conducere, compusă dintr-un Comitet Central cu 27 de membri și 8 supleanți, un Birou Politic alcătuit din 7 persoane și un Secretariat format din Gheorghe Gheorghiu-Dej, Ana Pauker, Vasile Luca și Teohari Georgescu. În prima sa ședință, noul Comitet Central l-a ales pe Gheorghe Gheorghiu-Dej prim secretar al partidului (Onișoru 1996, 121).

În toamna anului 1945, Partidul Comunist și-a intensificat eforturile pentru a forța Partidul Social-Democrat să intre în Frontul Unic Muncitoresc. N-au avut, însă, succes, relațiile dintre cele două partide deteriorându-se rapid, pentru că atât Titel Petrescu, cât și majoritatea liderilor socialiști aprobau un regim parlamentar constituțional (Hitchins 1996, 555).

La Conferința P.S.D. din 1-3 decembrie 1945, Titel Petrescu și aliații lui au hotărât să participe la alegerile parlamentare pe liste separate și să-și promoveze propriul program (Hitchins 1996, 556).

La Conferința de la Moscova, din 16-26 decembrie 1945, Uniunea Sovietică a acceptat să includă în guvernul Petru Groza, ca miniștri fără portofoliu, un membru al Partidului Național Țărănesc și un membru al Partidului Național Liberal, pentru a rezolva criza politică izbucnită în România, în a doua jumătate a anului 1945, prin greva regală (Hitchins 1996, 556).

Ca o privire de ansamblu a situației anului 1945, vom prezenta – în continuare – un raport privind organizarea din județ (A.N., S.J.T., fond *Comitetul Regional P.C.R. Banat (1944-1947)*, d. 48/1945, f. 65).

Plasa Buziaș: nu s-a făcut nicio muncă sistematică, membrii de partid s-au înscris individual în număr foarte redus. Satele au fost complet neglijate.

Plasa Ciacova: celula este destul de puternică, însă secretarul politic Zaharia nu s-a ocupat suficient de partid. Nici 50% din comună nu a fost organizată, existând un număr mic de membri.

Plasa Deta: necesită un control mai mare.

Plasa Gătaia: secretariatul politic cuprinde elemente „putrede”, care trebuiesc înlocuite cu alți activiști.

Plasa Giulvăz: are cel mai mare număr de membri, dar, din punct de vedere calitativ, este foarte slabă. Membrii nu au fost verificați, acceptându-se și elemente dubioase.

Plasa Jimbolia: biroul comitetului de plasă este creat din elemente mic-burgheze. Este nevoie de elemente tinere, care să revigoreze partidul.

Plasa Lipova: rapoartele nu sunt conforme cu realitatea. Secretarul politic, Negoiescu, este comod și laș. Se cere înlocuirea urgentă a lui cu Holczer.

Plasa Comloș: membrii încearcă să urmărească interesele personale.

Plasa Periam: numită și „plasa afaceriștilor”, majoritatea membrilor sunt compromiși și trebuie schimbăți.

Plasa Recaș: biroul este compus din elemente divizioniste. Există 21 de sate organizate politic și 11 comune în care Partidul Comunist nu are membri.

Plasa Sânnicolau Mare: este cea mai bine organizată din punct de vedere politic.

Ca urmare a datelor de mai sus, se poate concluziona că, la sfârșitul anului 1945, din punct de vedere politic, situația nu era prea bună pentru comuniști, din mai multe motive: majoritatea populației o formau cei neinteresați de propaganda comunistă, cu toate că reprezentanții Partidului Comunist preconizau o reformă agrară. Moșierii se temeau tocmai de această reformă, iar cei care s-au înscris în partid au făcut-o nu din convingere, ci pentru a obține tot felul de beneficii. De altfel, s-au consemnat cazuri de persoane, membre ale Partidului Comunist, sancționate pentru diverse abuzuri: cazul Michels de la Poliție, care a furat și vândut fișe de evidență ale hitleriștilor, el fiind propus spre excludere din partid, sau cazul lui Szochi Ilie de la C.F.R., care a încercat să-și însușească 50-70 kg de carbid, și el propus spre exmatriculare din partid (A.N., S.J.T., fond *Comitetul Regional P.C.R. Banat (1944-1947)*, d. 48/1945, f. 119).

Se obișnuia ca rapoartele să cuprindă și o scurtă caracterizare a membrilor de partid. De exemplu, un raport din luna septembrie a anului 1945 prezenta următoarea caracterizare a responsabililor celulelor de partid din Timișoara (A.N., S.J.T., fond *Comitetul Regional P.C.R. Banat (1944-1947)*, d. 39/1945, f. 45-49):

Nume	Celulă	De când este responsabil	Caracterizare
Kapussi Eva	Standard	1/VII	Veche sindicalistă
Berghammer Aladar	Florida	14/IX	Nu este suficient de activ
Craiu Rozalia	Fadepa	-	-
Herzberger Andrei	Industria Română a Pielăriei	22/V	Activ și conștiincios
Hari Ana	Texta	-	-
Marnenheim Alexandru	Teumer	Iulie 1945	Conștiincios, cu șanse de dezvoltare
Rudnyock Gheorghe	Boszak	August 1945	Activează conștiincios
Ancotici Ioan	I.E.T.	-	-
Stancu Petru	I.E.T.	12/VII	Fost legionar
Iliuță Nicolae	I.E.T.	12/VI	Bun organizator

Karoly Ioan	I.E.T.	12/VII	Cel mai devotat și activ membru
Fuzessi Emil	Fabrica de Bere	1945	Nu are foarte multă activitate
Csogo Mihai	Fabrica de Săpun	17 septembrie	Vine regulat la ședință
Guttman Avram	Omnia	Iunie	Muncește bine
Szilaghi Ștefan	I.T.A.S.	12/IX	Activează bine
Marothi Ana	Neptun	Iunie	Activează cu devotament
Chiș Petru	Filt „E”	Iulie	În dezvoltare
Șișa Andrei	Filt „E”	Iulie	Puțin nervos și recalcitrant
Lechin Slavco	Pălăria Bănățeană	Iunie	Bun membru de partid
Grünberg Alexandru	Ostmetal	Iulie	Conștiincios
Fodor Nicolae	Fabrica de Mănuși	Iulie	Activează bine

Majoritatea membrilor de partid proveneau din rândul muncitorilor. Pentru a exemplifica, vom da, în continuare, componența Comitetului Județean, în mai 1945 (A.N., S.J.T., fond *Comitetul Regional P.C.R. Banat (1944-1947)*, d. 31/1945, f. 54):

- Budescu Ștefan (secretar politic), mecanic;
- Leniș Victor (secretar organizatoric), strungar;
- Moroczy Margareta (Cadre), muncitoare;
- Kun Tiberiu (Propagandă), funcționar;
- Tripa Gheorghe (secretar sectorul I), pantofar;
- Crișan Gheorghe (secretar sectorul II), muncitor;
- Jurca Demian (Sindicate), electrician;
- Șipețian Trifu, tâmplar;
- Reich Elena (organizația femeilor), profesoară de muzică.

În plan politic extern, în ciuda tuturor eforturilor comuniștilor, guvernul Groza nu a fost recunoscut, la început, decât de U.R.S.S. Prima criză a cabinetului a apărut după Conferința de la Potsdam (17 iulie-2 august 1945). Atunci, președintele S.U.A., Truman, a refuzat să recunoască guvernele instalate în Bulgaria, România și Ungaria. Din păcate, occidentalii nu au făcut altceva decât să combată aceste guverne, în mod public (Baciu 1990, 164).

La 19 august 1945 a început așa-numita „grevă regală”, odată cu cererea adresată de regele Mihai I lui Petru Groza de a-și prezenta demisia și cu refuzul suveranului de a mai semna vreun document. Acțiunea de protest a monarhului, corelată cu accentuarea regimului de teroare ce domnea în țară, a contribuit la creșterea

nemulțumirii populației. Cu ocazia zilei onomastice a regelui, la 8 noiembrie 1945, au avut loc manifestații de sprijinire a inițiativei regelui.

Conferința miniștrilor de externe ai celor Trei Mari Puteri, de la Moscova (16-25 decembrie 1945), a hotărât ca guvernul să fie recunoscut, dacă se va accepta lărgirea lui prin primirea, ca miniștri fără portofolii, a unui membru al P.N.Ț. și a unuia din P.N.L. Această hotărâre a reprezentat un succes al Moscovei.

Premierul Petru Groza declara că „Noi suntem perfect de acord cu această decizie... Noi trebuie să fim satisfăcuți cu acest nou succes, cu care încheiem anul care pleacă, anul 1945” (Baciu 1990, 164).

Pentru ca imaginea societății românești din această perioadă să fie completă, trebuie făcute și precizări cu privire la aspectele vieții economice și sociale, care, în ultimă instanță, sunt o reflectare a politicului.

Conform programului de guvernare a Frontului Național Democrat, lansat la 29 ianuarie 1945, existau câteva probleme economice care urmau să fie rezolvate imediat. Astfel, sunt enumerate 8 *obiective economice principale*, care corespundeau viziunii Partidului Comunist în acest domeniu, și anume:

1. Utilizarea, la maxim, a capacității Uzinelor de Fier, precum și a Uzinelor Reșița și Titan-Nădrag-Călan.

2. Grabnica trecere a industriei de război la producția de pace, ca și creșterea producției industriale, în general.

3. Refacerea și dezvoltarea transporturilor pe pământ, aer și apă.

4. Electricizarea țării și construirea centralelor hidro- și termoelectrice.

5. Desăvârșirea reformei agrare.

6. Dezvoltarea cooperativelor la sate și orașe și asigurarea unei aprovizionări normale a populației.

7. Reorganizarea sistemului de credit.

8. Reforma fiscală (Onișoru 1998, 38).

La începutul anului 1945, situația în țară era dramatică: lipseau alimentele de primă necesitate, la care s-a adăugat proasta calitate a produselor, scumpetea și rechizițiile, de tot felul, ale autorităților și ale armatei de ocupație.

Principala grijă a Partidului Comunist a fost realizarea reformei agrare. Guvernul Petru Groza susținea că dorește împrăștierea soldaților și a țăranilor care luptaseră împotriva forțelor hitleriste. În luna februarie a anului 1945, Frontul Plugarilor a lansat un manifest, în care solicita reformă agrară imediată prin exproprierea moșiilor de peste 50 de hectare (Onișoru 1998, 42).

Necesitatea unei reforme agrare reieșea din faptul că, după Al Doilea Război Mondial, în România existau 25.000 de moșii sau așa-numite „proprietăți chiaburești” (de peste 50 de hectare), iar 1.710.000 de țărani proprietari dețineau, în medie, 1,5 hectare, nereușind să-și atingă nivelul optim de trai. De asemenea, 700.000 de țărani erau complet lipsiți de pământ. Sunt aduse, ca exemplu, marile moșii Sturdza (Piatra Neamț), de 5600 ha, proprietatea lui A. Pană (în Bărăgan), de 6000 ha, și chiar

domeniile Casei Regale, care însumau 60.000 ha. Acestea se presupune că au fost cauzele reformei agrare (Murgescu 1956, 7).

La 11 februarie 1945, Partidul Comunist s-a adresat țărănimii, îndemnând-o să înfăptuiască singură reforma agrară, prin ocuparea – cu forța – a pământului proprietarilor, promițându-li-se că, ulterior, se vor lua măsurile legislative necesare în această privință. La acea dată a apărut, în „Scânteia”, următorul îndemn (Murgescu 1956, 150) :

„Țărani și țărance!

De la guvernul care este, acum, la putere voi nu aveți nimic bun de câștigat... Se apropie timpul însămânțării de primăvară. Voi vreți să faceți însămânțările pe pământul vostru. Nu avem timp de pierdut. Treceți imediat la lucru... Strângeți-vă și dați însărcinare comitetelor voastre să alcătuiască tabel cu plugarii fără pământuri și pământ puțin, pentru ca fiecare să i se dea în stăpânire lotul cuvenit, să se afle cât pământ moșieresc se găsește în cuprinsul comunei, să se vegheze ca inventarul agricol al moșierului să nu fie stricat, înstrăinat sau dosit”.

Acest apel a fost ascultat și de populația din Banat. Astfel, la 16 februarie 1945, locuitorii comunelor Gătaia și Sculea și-au ales comitetele sătești și au pornit la împărțirea pământurilor aparținând criminalilor de război (72 jugăre), iar la 10 martie 1945, mobilizați de Frontul Plugarilor, țărani din Foeni au împărțit moșia Mocioni [Dudaș (coord.) 2006, 243].

Reforma agrară din România a fost urmată de crearea unui număr mare de loturi neproductive, de sub 5 hectare.

Potrivit articolului 3 al legii, au fost confiscate și pământurile, și proprietățile agricole de orice fel aparținând cetățenilor germani și cetățenilor români, persoane fizice sau juridice, de naționalitate germană, care au colaborat cu Germania hitleristă.

Odată cu pământul, a fost confiscat și inventarul agricol, în conformitate cu articolul 6 al legii. Această reformă a rămas în vigoare până la 3-5 martie 1949, când s-a hotărât colectivizarea agriculturii în România.

În continuare vom prezenta situația cu cei împrăștiți prin reforma agrară din 1945, în câteva comune din județul Timiș-Torontal (A.N., S.J.T., fond *Comitetul Regional P.C.R. Banat (1944-1947)*, d. 32/1945, f. 11):

Numele comunei	Pământul absenteiștilor (jugăre)	Viile absenteiștilor	Moșii de peste 50 ha	Pământul criminalilor de război (jugăre)	Pământ nelucrat (jugăre)
Sânandrei	102	-	165	470	260
Urseni	57	-	496	-	-
Utvîn	465	-	128	-	63
Șag	372	15	-	-	-
Săcălaz	4750	20	-	-	-

Sânmihaiul German	726	17	-	-	-
Soca	92	-	15	-	-

Conform legii, făceau excepție de la expropriere bunurile domeniului regal, moșiile membrilor familiei regale, moșiile diplomaților, bunurile bisericesti, bunurile statului și fermele model (A.N., S.J.T., fond *Comitetul Regional P.C.R. Banat (1944-1947)*, d. 32/1945, f. 16).

Procedura de expropriere și împrumutarea era foarte simplă. Erau alese comitetele sătești, care trebuiau să fie compuse din 7-15 membri; aceștia aveau datoria de a întocmi tabele cu pământurile expropriate și cu cei care aveau dreptul de a fi împrumutați. Comisiile de plasă, formate dintr-un delegat al Ministerului Agriculturii și din doi delegați ai comitetelor sătești, aveau datoria de a judeca eventualele diferende care puteau apărea. Prefectura de județ urma să elibereze sătenilor acte doveditoare, care să ateste faptul că sunt proprietari (Onișoru 1996, 215).

Din modul cum a fost concepută legea, graba legiferării și, mai ales, modalitatea de aplicare, întârzierile privind punerea în folosință, reiese faptul că reforma agrară era privită ca o etapă necesară în acțiunea de căutare a bunăvoinței și sprijinului unui important segment al țărănimii. Instrucțiunile C.C. al P.C.R. sunt relevante în acest sens. Ele subliniau faptul că, de felul în care organizațiile de partid vor ști să aplice instrucțiunile de sus, conlucrând și îndrumând, depinde ca masa celor împrumutați să devină animatorul și mobilizatorul întregii țărănime, pentru victoria în alegeri și, prin aceasta, să contribuie la consolidarea regimului democrat în România (Onișoru 1996, 217).

O altă greutate ce trebuia depășită era în legătură cu contrabalansarea propagandei pe tema colhozului, motiv pentru care, în aceleași instrucțiuni, se sublinia că orice acțiune „de tulburare a încrederii țărănimii că pământul este, definitiv și pentru totdeauna, al celui care-l muncește, constituie o acțiune reacționară și dușmănoasă față de democrația nou creată și față de linia partidului nostru” (Onișoru 1996, 218).

Din punct de vedere economic, la 8 mai 1945, guvernul României a fost nevoit să încheie un acord economic cu Uniunea Sovietică, la Moscova. Acest acord poate fi încadrat într-o arie de acte inițiate de Kremlin și cu Bulgaria, Polonia sau Cehoslovacia. Acordul a fost însoțit de un protocol, în care se preciza că Uniunea Sovietică va trimite, în România, 2000 de tractoare și se prevedea înființarea de societăți mixte în industrie, celebrele Sovromuri (Onișoru 1998, 47).

Pentru România, acordul din 8 mai 1945 a creat baza legală pentru apariția Sovrompetrol, Sovromtransport, Sovromlemn și a Băncii Sovieto-Române. Pe lângă prevederile Convenției de Armistițiu, România trebuia să suporte o nouă metodă de spoliere a economiei naționale.

Problema economiei României, în 1945, reieșea și din obligațiile pe care țara noastră le avea față de Moscova. Ea trebuia să asigure hrana pentru soldații Armatei Roșii, în timp ce chiar populația sa avea probleme în această privință. Prima soluție

găsită de guvern a fost cea a creării economatelor. Prin intermediul lor erau aprovizionați aproximativ 1,6 milioane de salariați cu produsele necesare.

Din anul 1944 au început să fie create cooperative, care aveau – drept scop – înlăturarea intermediarului dintre producător și client (A.N., S.J.T., fond *Comitetul Regional P.C.R. Banat (1944-1947)*, d. 29/1945, f. 6).

În Timișoara a fost înființată, la 23 decembrie 1944, și înregistrată, la 14 februarie 1945, cooperativa Victoria. Ea avea, la mijlocul anului 1945, 15.339 de membri și un capital de 245 milioane de lei.

În lunile aprilie-mai 1945 au fost create noi cooperative asemănătoare, în județul Timiș-Torontal (A.N., S.J.T., fond *Comitetul Regional P.C.R. Banat (1944-1947)*, d. 29/1945, f. 16):

- Recaș: Cooperativa Solidaritatea;
- Lipova: Cooperativa Mureșul;
- Cenei: Cooperativa Ceneana;
- Rudna: Cooperativa Rudna;
- Jimbolia: Cooperativa Jimbolia;
- Ciacova: Cooperativa Ciacova;
- Conacul Iosif: Cooperativa Victoria;
- Ivanda: Cooperativa Nădejdea;
- Foeni: Cooperativa Unirea;
- Felnac: Cooperativa Unirea;
- Beregsăul Mare: Cooperativa Beregsana;
- Butin: Cooperativa Speranța;
- Satchinez: Cooperativa Steaua;
- Buziaș: Cooperativa Progresul;
- Dragășina: Cooperativa Marica;
- Sânpetru German: Cooperativa Viitorul.

Între 1-15 septembrie 1945 au fost create (A.N., S.J.T., fond *Comitetul Regional P.C.R. Banat (1944-1947)*, d. 29/1945, f. 20):

- Pustiniș: Cooperativa Pustinișana;
- Sângeorge: Cooperativa Sângeorgiana.

Între 21 septembrie-20 octombrie 1945 a fost creată, la Bazoșul Nou, Cooperativa Avram Iancu.

În vara anului 1945, autoritățile au luat hotărârea blocării cerealelor din gospodăriile țăranilor, în condițiile în care seceta amenința întreaga producție agricolă a țării. La mijlocul lunii iunie 1945, situația din economie era caracterizată astfel: „România este o țară bogată, dar aruncată în criză de câțiva inconștienți, care, până astăzi, au profitat de război, iar acum profită de haosul din economie, îmbogățindu-se pe seama populației muncitoare” (Onișoru 1998, 87).

La mijlocul lunii august 1945, era raportată, de către poliție: „lipsa cărnii, a grăsimii, a zahărului și mălaiului; prețurile mari la zarzavaturi; prețurile excesive la mărfurile de manufactură; lipsa puterii de cumpărare a valorilor, care producea

îngrijorare, amenințată și de seceta care a compromis o mare parte a producției agricole” (A.N., S.J.T., fond *Comitetul Regional P.C.R. Banat (1944-1947)*, d. 1/1945, f. 38.).

La toate aceste probleme se adaugă rechizițiile de tot felul. De exemplu, într-un raport din 2 aprilie 1945, se specifică îndemnul ca populația să rechiziționeze tractoarele care nu erau utilizate la muncile agricole (A.N., S.J.T., fond *Comitetul Regional P.C.R. Banat (1944-1947)*, d. 4/1945, f. 21).

Partidul Comunist controla adunarea recoltei, prin îndemnul adresat muncitorilor pentru a veni în ajutorul țăranilor. În raportul din 31 martie 1945, Ioan Pirău, fruntaș comunist din Banat, consemna că s-au trimis echipe la sate pentru a sprijini reforma agrară, că s-a împărțit pământul în comuna Beregsău și s-au trimis, acolo, 60 de comuniști pentru a-i ajuta pe țărani. Crișan completa că în fiecare săptămână erau trimiși oameni la sate, pentru reforma agrară. De exemplu, cu ajutorul fabricii de sape și lopeți, țăranii din Oravița au cules 10 vagoane de porumb (A.N., S.J.T., fond *Comitetul Regional P.C.R. Banat (1944-1947)*, d. 1/1945, f. 22).

Fabricile, pe lângă ajutorul dat muncitorilor, au făcut și unele donații, ca, de exemplu: fabrica de pălării „Bănățeana” a donat doi cai comunei Urseni, în 16 aprilie 1945, iar sindicatul chelnerilor a cumpărat doi cai, un plug, o grapă și o prășitoare; Dermata a donat coloniștilor din Periam 57 de grape; C.F.R., I.T.A.S. și Freidrich au reparat 25 de tractoare în comuna Săcălaz, 11 la Biled, 9 la Ieccea Mare și au pus la dispoziția muncitorilor trenuri pentru transportul în teritoriu; de la C.F.R., doi muncitori lucrau la repararea tractoarelor, la Hodoni și Satchinez (A.N., S.J.T., fond *Comitetul Regional P.C.R. Banat (1944-1947)*, d. 1/1945, f. 80).

Tuturor problemelor din agricultura anului 1945, guvernul le răspundea prin apelul la formule propagandiste și printr-o strategie de cooptare de noi membri. Se continua, insistent, organizarea muncitorilor în sindicate, cu scopul de a îndemna ridicarea producției și sprijinirea guvernului (A.N., S.J.T., fond *Comitetul Regional P.C.R. Banat (1944-1947)*, d. 14/1945, f. 99).

Situația organizatorică a sindicatelor, între 20 august-20 septembrie 1945, se prezenta astfel:

Sindicatul	Bărbați	Femei	Tineri	Total	Neorganizați
C.F.R.	6.992	312	429	7.733	115
Textile	2.517	3.449	1.315	7.281	-
Metalochimice	1.466	1.199	755	3.420	12
Funcționari particulari	2.983	1.516	537	5.036	176
Funcționari publici	1.680	402	-	2.082	1.274
Funcționari comunali	1.815	295	75	2.185	131
Profesori	225	211	-	435	-

C.A.M.	355	1.102	135	1.589	254
P.T.T.	281	254	70	605	-
Telegraf	67	64	-	131	-
Alimentar	1.524	649	125	2.298	-
Lemnari	426	203	26	655	-
Construcții	1.319	189	610	2.118	313
Arte grafice	448	257	-	705	-
Transport	870	12	170	1.052	332
Sanitar	495	399	199	1.093	320
Higienitar	123	106	40	269	75
Casnic	343	995	62	1.400	75

Situația U.T.C-ului era, de asemenea, strict centralizată. La 2 februarie 1945, situația celor înscriși în U.T.C, din cele patru județe ale Banatului, era de 4.000 de membri. Activitatea U.T.C-ului se axa pe mărirea producției, creșterea numărului de membri, organizarea în sindicate, ajutorarea sătenilor la muncile agricole, legături cu satele, o acerbă muncă propagandistică, formarea organismelor de pionieri și acțiuni sociale la spitale (A.N., S.J.T., fond *Comitetul Regional P.C.R. Banat (1944-1947)*, d. 5/1945, f. 32).

Membrii U.T.C-ului au fost mobilizați și pentru mărirea producției în fabrici, pentru combaterea analfabetismului prin înființarea a 26 de școli la sate, pentru stoparea sabotajelor, pentru înființarea școlilor de cadre, pentru organizarea resortului financiar și organizarea Tineretului Progresist, cu 400 de tineri pionieri.

În septembrie 1945 existau 5.020 de U.T.C.-iști în Timișoara și 3.568 la sate, iar în octombrie 1945 – 5.541 în Timișoara (A.N., S.J.T., fond *Comitetul Regional P.C.R. Banat (1944-1947)*, d. 5/1945, f. 34).

Principalele acțiuni sindicale ale anului 1945 au avut, ca scop, susținerea guvernului Petru Groza și popularizarea miniștrilor comuniști, prin mitingurile din 1 și 9 mai. Un alt scop era acela de a susține Frontul prin colectări de bani; astfel, a fost colectată suma de 4.994.902 lei în contul „Totul pentru front, totul pentru victorie”. Au fost sprijinite spitalele militare; de exemplu, muncitorii de la Ilsa au spălat gratuit 1.400 de cămăși, 400 flanele, 400 cearceafuri și 600 pături (A.N., S.J.T., fond *Comitetul Regional P.C.R. Banat (1944-1947)*, d. 5/1945, f. 71).

Au sprijinit lupta țăranilor pentru crearea comitetelor sătești și pentru desăvârșirea reformei agrare, pentru demascarea sabotajilor, au organizat gărzii de pază pentru noapte. Au confiscat: textile în valoare de 8 milioane lei, articole de pielărie în valoare de 15 milioane lei, 5 butoaie sodă caustică, articole de parfumerie, 100 kg făină, 150 kg sare, 125 kg zahăr, 90 kg săpun și 4 tractoare (A.N., S.J.T., fond *Comitetul Regional P.C.R. Banat (1944-1947)*, d. 5/1945, f. 183).

Concluzionând, putem afirma că activitatea comunistă în județele bănățene, în anul 1945, deși intensă, nu a avut rezultatele scontate de P.C.R.

Referințe bibliografice

- Arhivele Naționale, Serviciul Județean Timiș, fond *Comitetul Regional P.C.R. Banat (1944-1947)*.
- Baciu, N. 1990. *Agonia României (1944-1948)*. Cluj-Napoca: Editura Dacia.
- Dudaș, V. (coord.). 2006. *Din cronologia județului Timiș*, ediția a II-a. Timișoara: Editura Excelsior Art.
- Hitchins, K. 1996. *România. 1866-1947*. București: Editura Humanitas.
- Mioc, E. 2007. *Comunismul în Banat (1944-1965)*, vol. I. Timișoara: Editura Excelsior Art.
- Murgescu, C. 1956. *Reforma agrară din 1945*. București: Editura Academiei R.P.R.
- Onișoru, G. 1996. *Alianțe și confruntări între partidele politice din România (1944-1947)*. București, Fundația Academia Civică.
- Onișoru, G. 1998. *România între anii 1944-1948. Transformări economice și realități politice*. București, Fundația Academia Civică.
- Scurtu, I., Buzatu G. 1999. *Istoria românilor în secolul XX (1918-1948)*. București: Editura Paideia.
- Tănase, S. 1998. *Elite și societate. Guvernarea Gheorghe Gheorghiu-Dej (1948-1965)*. București: Editura Humanitas.